

BIBLIOTEKA

ESH-32

437

(Tregime e fragmente)

UJËRAT E VERDHA

85H-32

BIBLIOTEKA E RINISË

85H-32

237

8

Ujërat e verdha

(Tregime e fragmente)

3262

~~49324~~

SHTËPIA BOTUESE «NAIM FRASHËRI»

NJË REFREN I QYTETIT TEM

«Zotni, zotni, të lutem, zotni, ma fal ndoj send!» — asht një refren, një refren i bukur i qytetit tem. Kur mëngjezi përtrihet ndër rrugët e qytetit, rrezet e diellit fillojnë të ngatërrohen nëpër këmbët e njerëzve, hiet e automobilavet e të karrrocave fillojnë të rrëshqasin nëpër dhe, atëhere ndër trotuare ja fillon një refren, refreni i bukur i qytetit tem: «Zotni, zotni, të lutem, zotni, ma fal ndoj send!» Kush mund ta shprehi bukurinë e këtij refreni? Mozart, Bethoven... hahaha! Kët melodi mund ta këndojnë vetëm trotuaret e qytetit tem e ta dëgjojnë vetëm qytetarët tonë. Dhe të kënaqen. Se qytetarëve tonë shumë ua kanda muzikën. Prej mëngjezit deri në mbramje po një refren dëgjojnë dhe nuk mërziten. Kurr ata nuk ja kanë dhanë rrugët (dhe lekun) një këngëtarit. Jo! se janë adhuruesit e muzikës. Sidomos bukur tingëllon ky refren në muzg të mbramjes: rrugët e qytetit marrin një dekoratë romantike (si janë të parafytyrueme ndër piktura e koloritë), njerëzit, të kënaqun me jetën e ditës, shkojnë të kënaqen dhe me jetën e natës. Qielli qeshet si një virgjineshë e buzët e gjithkujt janë gati t'i japin ka një të puthun dashunie... e në mes

të gjithave: refreni i bukur i qytetit tem. A jeni në gjendje t'ja parafytyroni vetes gjithë kët lumni?

* * *

Për këte që do t'ju tregoj ma poshtë, nuk di t'ju them a asht andër a zhgjandër.

«Zotni, zotni, të lutem, zotni, ma fal ndoj send!» — dhe si klysh i bukur (i bardhë, i zi, a i kuq), që të zotit i kërcen dorën t'ja lëpijë, q'ashtu një djalë dhetë a dymbëdhetë vjeç, tue kërcye kamblikaçik, ecte pranë një njeriu-zotni. Ngadalë, lehtë e tërhiqte për kin të palltos, po lehtë, shumë lehtë, se kish frikë mos të zgjojë mnin e zotit, e perëndisë, e dreqit, mnin e këtij njeriu - zotni desha të them; papra lehtë e tërhiqte dhe i këndonte: «Zotni, zotni, të lutem, zotni, ma fal ndoj send!» Po njeriu-zotni notonte ndër mendime: sézona e re vjen; sezona! sezona! sezona! Dhe gjithnjë sezona; ndërrohet sezona, do të ndrrohet grueja, aj, fëmitë, si e lyp sezona. Me këto mendime i okupuem nuk e kish në mend lypsin e vogël (as «bira e mbrame e kavallit»), të cilin nuk e trazojshin aspak sezonat, por i cili mendonte në heshtje, tinëz, se sa mirë do të ushqehet ky zotni, sa pallto të ngrohtë, sa këpuçë të bukra ka... Dhe i shtypun prej këso mendimesh, tue tërheqë ma fort zotninë, i këndoj me za të naltë: «Zotni, zotni, të lutem, zotni, ma fal ndoj send!» Tash njeriu-zotni befas u suell, dorën e vrazhdë e hodhi në fytyrë të lypsit të vogël: «Nuk meriton as një gogël», — me kërcnim i tha dhe shkoi pa i dhanë gja. Jo - po! I dha fytyrës së zbetë

një të rame. Prej krahnorit fëminuer një të fsha e vretjen e kalimtarve solli. «Shiko! Shiko! — tha njeni. — Lypsi i vogël do të vjedhi!» Kalimtarët mendojshin si djali deshti t'i vjedhi prej xhepit ndoj gja zotnisë e se ky për këte arësye i ra. E lypsit të vogël gjaku prej zemrës në ftyrë drodhi dhe, si një zog bishe, i ndjekun, fuqinë fëminore mblodhi e u dha në të hikun. Ngitte papra ngitte, pa mshirë frika e nxitte, e se djersa shpinën e ftyrën ja late, ai nuk u ndalte; por mendohte një birë, një birë të vogël e larg botës, ku ngadalë, tinëz do futet dhe aty të vdesë uje. Një djalë tjetër, ma i madh, e shikonte lypsin e vogël si ngitte dhe, tue iu qeshë me za, i briti: «Hej picorr, ku në dreqoll kaq vrap je nisë? Ndal! A të bje në mend si e kemi ujdisë punën atë ditë? A kujtohesh si e kemi ba: unë ty me të gjuejtë në krye me gjithë të hollat që kam në dorë, e ti mandje me i marrë... a je në fjalë?»

— Po, por mos më bje fort. Më len t'u ve syvet duert, mos të më verbojsh.

— Mirë. Hajt shpejt! Haha, pse dridhe? Apo ke frikë?

— Jo... por po ndjej uri.

— A?.. A nuk ke frikë... — dhe fill e në krye me kërcnim djali e gjuejti, monedhat u shpërndanë me tingllim, e kryet s'e luejti lypsi i vogël, lypsi i mjerë; por, mandej, pa fuqi, i lodhun u ul ndër gjuj dhe me buzëqeshje filloi lekët me mbledhë. Në ballë të tij, dielli shkëlqente në një pikë të kuqe: ishte gjaku.

Jo, jo. Këjo nuk qe andër, po zhgjandër, se

një kangëtar, me refren e ngjarje i inspiruem, po gabimisht i inspiruem, gabimisht këndoi kështu:

Prej mëshirës së pamshirve
lypsi vogël gjallonte.
Jetën e rrokullonte
nëpër udha të ndyta,
nëpër pragje të ngurta, ndër besime të rrejta.
Por një ditë, kur mshira e diellit shteri,
në gjoks ndjeu si e theri
një dhimbë e re, që mnia
e përfton ndër flija të skamit.
Dhe — dje lypsi i vogël,
por sot diçka tjetër —
si Ahmarrës i vjetër,
një fjalë të randë mendonte
botës t'ja diktonte...
Fytin e gërdhishte
fjalën për me nxjerrun,
që mnia e kish shterun
dhe që në gjuhë vdiste...
Por, i hutuem, mbet ndejun
në kryqzimin e udhve.
Rrotat e autve
shpejt mbi të kaluen
dhe e qetsuen.

**«...BUKEN TONË TË PËRDITSHME
FALNA SOT...»**

Herë vërente t'amën se si lutej para katër-pesë figurave, herë shikonte nëpër dritoret në muzgun e mbramjes. Errsina bahej gjithnjë ma e shpeshtë e Lili vërente se si drujtë dhe sendet e tjera merrnin trajta të frigshme. Vuri re edhe përjashta t'amën tue u lutë nën kandilin e Zojës — i dukej nëpër qelqe të dritores — dhe argëtohej: «Qe, tamam si kino, po shof kino, sa bukur — áaa!» Flaka e kandilit nisi të dridhej dhe Lili nuk shifte ma kino në qelqe të dritores. Sytë i shkuen në fund të oborrit: «Qe, dikush po hecë, i gjatë, me flokë të mdhaja, me shkop në dorë, shikon në dritore. Hajn!» Dhe shpejt Lili, i friguem dhe nga ftyra e vetë në qelqe, u largue nga dritorja dhe ju avit t'amës.

— Nanë, dikush asht jashtë! Hajnat! — pëshpëriti frigshëm.

Nana nuk bëzante.

Lili e shikonte si lutej ndër gjuhë, tue lëvizë buzët afër shuplakave të ngjituna.

«Nana e eme nuk asht e frytë si fuçi, si nana e Lecit, mos me mujtë me ecë, me ju qeshë gjith-

kush, — mendonte Lili tue shikue t'amën nga profili. — Po pse i lot ashtu buzët? Si me thithë sheqerin me buzë... sheqerin e hallvaxhisë, të kuq, asi si bleu sot Mrika dy për një çerek lekut».

— Uf, nanë, hajt ma, apo çohë me më dhanë me hangër...

E ama përmendi ma me za Zot e Zojë, bani kryq dhe u çue.

Shkoi në dhomë të zjarrmit, tue thye gishtat e duerve e tue mendue, mori e shkundi shportën e bukës nga e cila ranë disa koje bajate, i mblodhi me kujdes dhe i qiti në kusi me ujë të vluem. Mandej u çue me marrë shishen e vojtit, po u kujtue se e kish zbrazë në kandil të figurave.

— Uf nanë, hajt ma, nanë, — kërkonte Lili me ngranë. E ama qendroi në mes të dhomës e hutueme, nuk dinte kah t'ja mbajë, thyente gishtat e duervet, krismat e të cilëve aq dhimbsunisht tinglojnë dhe mendoi diçka.

— Rri ti te zjarmi, — i tha të birit dhe shkoi në dhomë tjetër. Iu avit si hie figuravet, me ftyrë të zbeme dhe të frigueme, pa e shikue fare, i fryni kandilit dhe e fiku. E mori vojtin, e derdhi në kusi dhe nisi ta përzijë, nsa buzët makinalisht pëshpëritshin:

— Qe, moj nanë, he, tash po han, — e mendimet i kish gjeti, diku të arratisuna.

* * *

— Merre pak ujë dhe fike njat dru, mos të digjet kot; sonte nuk asht ftoftë.

Grueja u çue, derdhi mbi dru të ndezun ujë, i cili bani tym dhe poterë, që rrëqethtas ushtonte në heshtjen vorrese të dhomës së zjarmit.

— Çka të tha zoti Filip? — pyeti frigshëm të shoqin, i cili rrinte zyrtas, me sy të ngulun mbi hu të fikun.

— Asgja, çka me më thanë... S'ja qet hesapi me më marrë. Mundet me e krye me një njeri atë pak punë që ka.

— Po a kqyre te zoti Lorja?

— Allahile praj! Mos më pyet. Gjithkund njësoj. Njeni thotë s'më duhesh, tjetri s'kam nevojë, i treti nuk po jam tue nxjerrë as për vete bukën e gojës. Kur ai me gjithë atë dugaj... Allahile mos më pyet, — tha në idhnim dhe mori mashën në dorë.

— Mirë, mirë, more Kolë, mos u idhno. Po... Çka kena me ba?

Ai me mashë në dorë shkarravitte nëpër hi të votrës dhe nuk i përgjigjej. E ajo matej t'i thoshte mos shkruiej nëpër hi të votrës, se nuk vinë, thonë, se bahen borxhe. Mendja i shkoi te borxhi që i kishin furrтарit, i cili pardje u kishte ndaluar bukën me tefter. I tha Lilit:

— Thuej nanës të çojë paret po desht me i dhanë bukë.

— Moj nanë! Nuk m'i ke dhanë paret... S'ka bukë ka thanë, — britte Lili që nga dera e oborrit.

— Mirë, moj nanë, s'ka gja. Tash ka me prue baba.

Po baba nuk pruni as bukë as gja tjetër, as mbtramë as sonte. Rrin pranë votrës dhe mendon

e një zyrtim ja ka ba ftyrën si të smundit. Mendon. Eh, sikur të gjitha këto mendime të baheshin pare! Deshte të pyesi për Lilin a ka pasë me ngranë gja, po nuk guxoi. Kish frigë të mos ndigjojë atë që s'ka dëshirë me e ditë. Nse s'ka pasë çka me ngranë Lili, ma mirë mos me e dijtë e me gënjye veten se ka hangër. Vjedhtas shikonte të shoqen: në dritë të bishtukut i dukej shumë e zbetë, me sytë e thelluem e të nximë përreth. E dinte se ç'do me thanë.

Drita e bishtukut nisi të dridhej, dhe dridheshin të gjitha sendet dhe hiet e vorfna bashkë me dy kensa që dridheshin nga friga e jetës së nesërme. Pa bukë. Të dridhunit e flakës së bishtukut sikur ua ngatërroi mendimet të dyvet. Të dy për një herë u çuen të shkojnë me fjetë.

— Çudi, pse zoti Filip me të hjekë nga puna: ty po, e ata dy jo; pse jo njenin nga ata, — në errësinë i fliste të shoqit me guxim.

— Ku di unë... E dij se ç'mendon ti! Kujton se më ka xanë në ndoj punë të keqe, prandej më ka qitë nga puna.

— Po kot pse po të qet?..

— A të thashë, moj e marrë, se nuk ka punë për tre vetë! Ti nuk merr vesht!

— Mirë, mirë. Mos bërtit, se po ma çon djalin. Heshtën. Silleshin e shpërvileshin herë njeni, herë tjetra deri në natë vonë.

Kumbonët lëkundeshin, lëshojshin tinguj, të cilët zvariseshin nëpër rrugët e qytetit, lëmojshin pullazet e shtëpivet, futeshin nëpër vrima, dritore